

Tatjana Pregl Kobe

Feri Lainšček: Pesmi za majhna čebljala.

Ilustrirala Nana Homovec.

Murska Sobota: Franc-Franc, 2015.

Feri Lainšček in Nana Homovec sta v preteklem letu ustvarila že na prvi pogled sončno slikanico *Pesmi za majhna čebljala*, namenjeno najmlajšim otrokom, pa tudi že malo večjim, tistim, ki so že zaljubljeni, čeprav na skrivaj in v teh letih povsem razumljivo brezupno. Drobnihi zgodbi v knjigi ne manjka, verzi pa omogočajo vedrino duha, s pomočjo katere tudi odrasli bralci, kadar te pesmice berejo otrokom, lahko odjadrajo v svoje otroštvo. Kar seveda ni slabo. Še več, lahko je celo prijetno, še posebej, če hkrati z otrokom začutijo poezijo kot gibanje, likovno podobo pa kot božajoč veter v laseh. Bistvena lastnost, ki je literaturo za otroke že od nekdaj ločevala od literature za odrasle, je bila didaktičnost in iz nje izhajajoča utilitarnost, vendar je preseganje tega danes v dobri literaturi – in še posebej poeziji – za otroke nujno. Skoraj praviloma naj bi bil pesnik, ki ustvarja za otroke, nekje v duši pravzaprav še zmeraj otrok. V sebi naj bi ohranjal nekaj magičnega in prvinskega, kar je dano vsakemu otroku in s čimer je mogoče vse pričarati. Dober pesnik za otroke je sposoben vživljanja v otrokovo samopodobo, kajti brez tega se mladega bralca njegove pesmi ne bodo dotaknile. In med slednje zagotovo spada Feri Lainšček (1959), pesnik in pisatelj iz Murske Sobotne, ki je veliko literarnih del ustvaril tudi za otroke in mladino.

Doslej je izšlo več kot trideset Lainščkovih knjig za otroke, od katerih je približno četrtnina pripovedi v verzih. Leta 2001 je za knjigo pravljic *Mislice* prejel večernico, leta 2012 pa za knjigo otroških pesmic *Mišek Miško in Belamiška* desetnico. Mnoga njegova dela so uvrščena v učbenike in učna gradiva za osnovne šole. Pred skoraj tridesetimi leti je izdal prvo pesniško zbirko za otroke *Cicibanija* (1987), že tedaj kot izbor svojih najboljših otroških pesmi. Slikanica z istim naslovom je leta 2012 izšla razširjena s pesmicami iz zbirke *Rad bi* (1998), z novimi ilustracijami pa jo je obogatil Silvan Omerzu. Pesmi za otroke najdemo še v štirih njegovih knjigah: *Feri Lainšček in Škrat sanjavec*, *Oti in Oto in Maruša*, *Brki od mleka* in *Če padeš na nos, ne prideš na Nanos*.

Glede na prejšnje knjige za otroke so pesmi v zadnji zbirki slogovno bolj dovršene, jezikovno bogatejše, motivno bolj raznolike, morda zato, ker so namenjene malo večjim otrokom, ali zato, ker je glavno vlogo v nekaterih skozi knjigo ritmično premišljeno nanizanih pesmih prevzel kar pesnik sam. V verzih pripoveduje lastne domišljajske zgodbe, a otroku v humorno navihani pesmi *Pazi se rime!* tudi nevsiljivo pove: »Seveda si v rimi. / Ujel te je pesnik, / ki zmeraj je v šoli / le grizel peresnik.« S tem se ne postavlja na pedestal, temveč na bralčevo, torej otrokovo raven.

Knjižna izdaja *Pesmi za majhna čebljala* je na meji med slikanico in ilustrirano knjigo, saj je s kar šestnajstimi pesmimi, vpetimi v dvostranske ilustracije, obsežnejša od običajnih slikanic. Prav zato moti, ker nima oznak strani niti kazala, kar je za vsako vnovično branje skoraj nujno. Pogosto otroci izberejo najljubše pesmice, ki bi jih radi znova in znova prebirali oziroma slišali. Sicer je knjiga oblikovno privlačna in tudi vsebinsko prilagojena sodobnemu otroku, ki še vedno verjame v čarobni in mikavni svet igrač, a obenem živi v svetu modernih tehnologij. Vsaka od pesmi je zgodba zase, v njih se pojavljajo tako čarobni rekviziti (čarobna šivanka), kot poosebljeni pojmi (laž), poučne zamisli (polž) in duhovite živali (žabe), v štirivrstični pesmici (*Noč v ravnici*) pa tudi romantičen nagovor starejšim bralcem, ne le otrokom.

Pesmi Ferija Lainščka najmanjši otroci dobro sprejemajo, saj je pesnik njihov zaveznik, zna poslušati, slišati in se z njimi tudi pošaliti, še posebej s tistimi, ki so že v šoli: »Kako je v šoli? / Joj, kakšno vprašanje. / Saj vsak, ki je skusil, / pove, da je s ...« (*Pazi se rime!*). Zna jih tudi zganiti v dejanja, dregniti v njihovo zardevajočo zadrego, ko, recimo, Oskarju na koncu pesmi svetuje: »... kar skrivaš v srcu, je pravo bogastvo, / želiš ga deliti in to ji povej.« Humor, toplina, razbijanje stereotipov, predvsem pa prisrčna poskočnost rimanih verzov so osnovne oznake za to poezijo. Pesnik govori

o ljubezni, taki ali drugačni, pomembno mesto imajo tudi domišljija, radovednost in čudenje. Že začetni verzi naslovne pesmice otroke prepričljivo vabijo v branje: »Pesem je nova, / saj ravno nastaja, / zлага jo pesnik, / ki rime dodaja.« In jo zaključi v zadnji, šesti kitici: »Zložil sem pesem / za majhna čebljala, / vi pa zdaj veste, / kako je nastala.«

Pesmi z živalskimi liki so za male bralce vedno privlačne, zvenijo lahkotno, hudomušno in igrivo, ko pripovedujejo o žabjem lulanju in čofotanju po lužah, o polžu, ki je pozabil na hiško in jo gre iskat, o zamenjani velikosti miške in slona ali o mogočnih orlih in milih belkah. Po duši in sporočilu njegovi verzi pesniško upodabljajo utrinke, izkušnje in prizore iz današnjega otrokovega okolja in življenja. Izkazujejo se ne le s prikazovanjem različnih doživljajev, pač pa z domiselnostjo, s kakršno so upodobljeni, saj temeljijo na miselnih preobratih in zasukih, ki jih narekuje pesniška igra ali drugače rečeno paradoks (*Miška in slon*). Pojemovni svet, kakor ga prikazujejo literarna dela za otroke (živali s človeškimi lastnostmi, nenavadni dogodki, tudi domišljajska bitja), se pogosto sklada z njihovimi predstavami o svetu, včasih pa so jim bližje pripovedi o resničnih dogodkih ali pojmih. Lainščkov pojemovni svet prepleta oboje, kar je tudi za vizualni prikaz vsebine pesmi poseben izziv.

Še posebej velik izziv je bil to za mlado Nano Homovec (1990), ki je lani diplomirala iz slikarstva na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Že pri diplomskem delu se je usmerila v knjižno ilustracijo, od tedaj pa raziskuje različne tehnike in izraze znotraj stroke. Na Bienalu slovenske neodvisne ilustracije je lani razstavila karte z motivi lisic in sabelj. Ukvarja se z digitalno grafiko, zanima jo tudi animacija, sodeluje pri oblikovanju mobilnih aplikacij, hkrati pa se veliko posveča klasični otroški ilustraciji. Ilustracije in oblikovanje za to Lainščkovo knjigo pesmi za otroke so njen knjižni prvenec, čeprav že redno objavlja ilustracije v revijah *Ciciban* in *Cicido*.

Oko se najprej pomudi na lepi svetlo oranžni platnici, poseljeni s stiliziranim cvetjem v isti barvi in z linearno začrtano podobo modrega slončka, manjšega od lista, ki lebdi pod njim. Naslovna stran v času, ko nas z vseh strani nagovarjajo agresivne reklame, prefinjeno uprizarja presenečenje, ki je pogoj, da knjigo med množico drugih opazimo. Oziroma da jo opazi radovedno otroško oko. Pod uredniško taktirko Franca Justa sta za tako presenečenje poskrbela kar oba avtorja. Pesnik z nenavadnim, a privlačnim naslovom, ilustratorica, ki nastopa tudi v vlogi oblikovalke knjige, pa z ilustracijo, ki vabi tako s prve kot z zadnje strani, kjer majhnost modrega slončka ponazori z gozdno jagodo na njegovem hrbtu. In kjer je dodan

natanko tisti verz, ki zanesljivo zvabi k branju: »Ste videli slone? / Najmanjše na svetu. / Vsi spijo na listu / in eden na cvetu.«

V notranjosti knjige Nana Homovec figuram praviloma darežljivo podarja veliko prostora, da zadihajo in se pokažejo v vsej svoji majhnosti in ranljivosti, a tudi lahkotnosti. Ob ilustracijah večinoma prevladujejo velika bela ozadja, vendar naslikane podobe ne učinkujejo izgubljeno, saj jih poživljajo duhovito stilizirane podobe hiš, ljudi, živali in predmetov. Likovni prostor je odprt, razložen za likovno izkušnjo prostora in odpira prostore za prostori, ki so omejeni le z mejami domišljije. Za živalske in človeške like je značilna študijska karakterizacija, pri čemer se avtorica ne izogiba karikiranju. Značaje pesnikovih junakov gradi sicer spoštljivo, a ob pomoči pretirano poudarjene fiziognomije, gest, izrazov na obrazih, oblek, pričesk in osebnih predmetov tudi humorno. Tudi manj laskave lastnosti, kot so požrešnost (*Ta Jaka*) upodablja z vedrino in humorjem, a brez posmeha. Ilustracija pesmi *O debeli laži* je v knjigi najbolj dominantna, skoraj agresivna, rdeča. Vemo, da laž ni debela, da se sama od sebe ne redi, a otroci verjamejo, če tako pesnik zapiše, v resnici pa se redi teta ali kdor koli, ki preveč je. Poučno, a kljub temu prav nič vsiljivo besedilo je krasen ilustratorski izziv. Po drugi strani je ilustracija drobne *Pesmi za Nino* minimalistična, saj je ilustratorica majhen prenosni telefon z napisom NINA pogumno postavila na sredo cele, sicer prazne strani. Prav tako nenavadna je postavitev dveh zaljubljenih ribic na vrh strani s pesmijo *Oskar*, saj skuša ilustracija ponazoriti drugačne, duševne globine fantovega ranjenega srca. Po svoje je ilustratorica ustvarila tudi nebeško tišino, ki jo pesnik ponuja v kratki štirivrstičnici *Noč v ravnicah*: dvostranska ilustracija je v medenem luninem siju ponujena tako otrokom kot starejšim bralcem, čeprav ima v njej glavno vlogo tišini prisluškujoči zajec, ki ga v pesmi sploh ni. Skratka, ilustracije so tako raznorodne, kot so pesmi različne.

Knjiga *Pesmi za majhna čebljala* je primerna za sodobnega otroka, saj bogati njegovo občutljivost z domišljijo in večino različnih jezikovnih in likovnih možnosti. V času vizualnega preobilja deluje knjiga sveže mikavno, odkriva svetove veselja, radoživosti in medsebojnega zaupanja (*Moj dedek*). Otroška nagajivost Lainščkove pesniške duše in mladostna razigranost, ki ju je ilustratorica in oblikovalka Nana Homovec vnesla v svoj prvenec, zlahka pomagata otrokom, ki morajo prekmalu odrasti, da se vsaj za trenutek naselijo v toplino bližnjih, v objem ljubezni, v lepoto narave in prvih zaznav življenja.